

BLAHOSLAVENÝ GERHARD HIRSCHFELDER

Ve čtvrtek 17. února si připomeneme výročí narození P. Gerharda Hirschfeldera, kněze vysvěceného roku 1932 pro hrabství kladské, tehdy spadající do pražské arcidiecéze, který byl za svůj odpor proti nacismu umučen v koncentračním táboře Dachau. V roce 1998 byl zahájen beatifikační proces. Arcibiskup Dominik Duka, který ještě jako královéhradecký biskup stál velmi blízko přípravám na toto blahorečení, je přesvědčen, že „tento mladý kněz je dodnes dokonalým příkladem křesťanského života nejen pro dnešní kněze“, a považuje odkaz této charismatické osobnosti za další výzvu k vzájemnému smíření mezi Čechy a Němci: „Upřímní a pravdiví lidé, jako byl P. Gerhard Hirschfelder, jsou pro obě strany připomínkou, že ryzí a spravedliví lidé existují jak v českém, tak německém národě.“ „Je důležité,“ dodává „aby všechny národy byly vždy připraveny bojovat za lidskou důstojnost a svobodu. Svoboda je pro nás totiž příležitostí rozhodnout se pro dobro, tzn. pro cestu ke všemocnému Bohu.“

19. září loňského roku byl v německém Münsteru P. Hirschfelder blahorečen. U příležitosti připomínky jeho narození přinášíme text promluvy, kterou v münsterské katedrále v den beatifikace pronesl kolínský arcibiskup Joachim kardinál Meisner.

Kázání Joachima kardinála Meisnera při blahorečení kaplana Gerharda Hirschfeldera

Drahé sestry, drazí bratři,

„Tvoji svatí jsou jako vody, které tečou vzhůru do hor,“ píše básnička Gertruda von Le Fort ve svých „Hymnech na církve“ (Křesťanská akademie, Řím 1970). Co je fyzikálně nemožné – aby voda tekla nahoru – to je možné nadpřirozeně: aby se slabý člověk stal světlem. Církev dnes blahorečí a k účtům oltáře povyšuje takového člověka, jednoho mladého kněze: Gerharda Hirschfeldera.

Ve svých pětatřiceti letech obětoval v koncentračním táboře Dachau svůj život pro Krista. Každý z nás ví, že voda nemůže téci nahoru, že zákona gravitace není výjimky. A každý z nás asi ví, jak je těžké jít proti proudu doby, proti tomu, „co se dnes nosí“, a zastávat se toho, co se občas ve společnosti, v médiích a někdy i v církvi kritizuje. Občanská odvaha se dnes stala vzácnou ctností. Ne, vždycky byla vzácná! Její křesťanské jméno je „statečnost“. Toto slovo, „statečnost“, se velmi hojně vyskytuje v rozjímáních křížové cesty kaplana Gerharda Hirschfeldera a v jeho hlubokých teologických komentářích k Pavlovým listům. Napsal je ve vyšetřovací vazbě a jeho život a umírání svědčí o tom, že věděl, o čem mluví. Každý cítí, že zde píše své hluboké myšlenky někdo statečný. Přitom nezapomínejme, že obojí není psáno v nějaké „věži ze slonoviny“, v tiché studovně, nýbrž ve vězeňské cele Gestapa v Kladsku.

Statečnost neznamená opovážlivost. Je to energie víry. Pavel ji definuje, když píše: „Všechno mohu v tom, který mi dává sílu“ (Flp 4,13). Sám Pán je jeho silou. S Pánem se Gerhard Hirschfelder setkal a on učinil jeho nelehký život od začátku velkým, širokým a plodným; jak se modlí žalmista: „Bůh, který mě od mládí potěšuje“ (Žl 43,4). On jediný ho nikdy nezklamal a stál při něm při všem kolísání jeho mladého života. Proto si Bůh získal jeho srdce. Gerhard to udělal jako Jan pod křížem, když mu Pán ukázal na Marii: „To je tvá matka! A od té chvíle si ji ten učedník vzal k sobě“ (Jan 19,27). Protože si Gerhard Hirschfelder vzal Marii do domu svého života, stal se z něho učedník a kněz tak hluboce uchvácený Kristem. Současně byl obdařen Kristovou silou. Kristova láska ho přenesla přes všechna nebezpečí a protivenství. Se svým Bohem přeskočil i zdi strachu, předsudků, zbabělosti a opatrnictví.

Statečnost se projevuje v trpělivém nesení břemene. Jako kaplanovi a později jako diecéznímu duchovnímu správci mládeže v kladském hrabství – tak bychom řek-

li dnes – mu bylo přičteno důležité pole pastorače, které je dnes stejně těžké jako tenkrát, ale za Hitlera tomu tak bylo obzvlášť. Mnozí tehdy podleli trendu doby, zlhostejněli, zůstali stranou, všemu se vyhýbali a zabarikádovali se ve svém hájemství. Odpovědí Gerharda Hirschfeldera však nebyla rezignace a lamentace; naopak jeho mentalita, zvyklá jednat správně a pohotově „právě v tomto okamžiku“, z něho udělala odhodlaného, sympatického a rázného duchovního pastýře mládeže. Jeho kořeny ležely v hlubokém spojení s Kristem a v podobnosti vlastního života životu Kristovu. Proto mohl říkat s Pavlem: „Kristova láska mě nutí“ (srov. 2 Kor 5,4). Jeho myšlení, mluvení a jednání nebylo ovládáno otázkami: Nenarazím s tím? Nepřijdu nevhod? Nevyprovokují odpůrce? Rozhodující bylo, co od něho žádal a nakonec v něm poznal Pán, který se stal skutečně jeho životem. Jeho zkušenost s Kristem a jeho hluboká láska a sounáležitost s mladými lidmi, kteří byli svíráni a ohrožováni nacistickou ideologií, působily, že zapomínal na všechnu opatrnost a strach a totálně se pro své mladé angažoval. Říkal: „Ten, kdo chce víru v Boha vyrvat mládeži ze srdce, stává se zločincem.“

Statečnost má něco společného s radostí. Radost z Boha je naší silou (srov. Neh 8,10). Pavel říká: „Pán je blízko“ (Flp 4,4-5). Jeho životní podobnost s Kristem učinila Gerharda Hirschfeldera statečným a zároveň radostným. Byl opravdu svědkem evangelia. Proto se jeho působení právě u dětí a mládeže a vlastně u všech lidí stalo tak plodným, že nepřítel byl „na nohou“ a cítil se být provokován. Gerhard se nepovažoval za přívržence nějakého zpátečnického středověkého hnutí, jak by se tenkrát i dnes rádo přičítalo křesťanům. Naopak věděl, že je hlasatelem budoucnosti, o které neměli jeho nepřátelsky nahlášení současníci ještě ani tušení. Blízkost Kristu ho naplňovala pokorným sebevědomím a nadějeplným vědomím vítězství. Proto byl ve svém životě a jednání tak přesvědčivý. Nic mu nebylo vzdálenější než stát se církevním úředníkem. Nepatřil k tichošlápkům, k bázlivcům, nýbrž k vyznavačům a svědkům. Byl v nejvlastnějším slova smyslu mučedníkem, svědkem.

Velmi často nalézáme v jeho duchovních poznámkách z vězení slovo „trpět“. Jistě vyrůstalo z jeho okamžité situace ve vězení. Pro Gerharda Hirschfeldera byly vězení a koncentrák jeho cestou utrpení, jeho cestou křížovou. (Své vězeňské úzkosti a zkušenosti popisuje ve svých roz-

jímáních čtrnácti zastavení křížové cesty.) Proto útrapy nikdy nevnímám negativně, ale cítíme, že v nich poznával Boha lásky. „CHCI TĚ TRPĚT.“ To je vyznání lásky. A Bůh ho nechal trpět. Současně překřížil horizontální životní linii tohoto čínorodého a sympatického duchovního správce vertikálními liniemi Boží, takže z „minusu“ jeho protivníků se stalo „plus“ jeho svědectví. Kříž je „plus“, jímž se z milosti Boží stalo „minus“ světa. Gerhard Hirschfelder je skrz naskrz takové „plus“.

Církev ho dnes povyšuje ke cti oltáře, zatímco jeho hnědí protivníci jsou už dávno zapomenuti. Že jeden mladý člověk, jeden mladý kněz poznal tak intuitivně v utrpení lásku, v kříži viděl znaménko „plus“, nad vězením pozoroval otevřené nebe, je skutečně velké dílo Boží milosti. Gerhardu Hirschfelderovi se dávno vryl do srdce ohnivý apoštol Pavel. Když ve vězení vrostl na konci svého života do apoštolovy životní formy, stal se s ním současně jedno srdce a jedna duše. Psal zde svá oblíbená místa z Pavlových dopisů a nechal si je vsáknout do srdce, takže bylo zřetelně vidět, jak se jeho kněžský a křesťanský život proměňuje. Jeho pavlovské poznámky můžeme k četbě jen doporučit! K tomuto mladému knězi mohou jít do školy i starší kněží a biskupové. „Zapal v nás oheň jeho lásky!“ je prosba po setkání s Gerhardem Hirschfelderem. Kéž Bůh daruje naší zkoušené mládeži právě dnes duchovního pastýře takového formátu! V blahorečení Gerharda Hirschfeldera slavíme dnes velký rodinný svátek, neboť on je jedním z nás. Kristus kdysi označil Jidáše vzhledem ke svým apoštolům negativně, když řekl: „Jeden z vás mě zradí“ (Mt 26,21). Dnes se nám říká pozitivně: Gerhard Hirschfelder, křesťan, kněz a mučedník, je jeden z vás. Především to mohou říci v užším smyslu občané hrabství a Slezané. Nový blahoslavený je krev z vaší krve, hlína z vaší hlíny. Ale mimo to patří nám všem v Německu. Je ctí našeho lidu, protože my se nemůžeme chlubit mnoha mladými vyznavači a mučedníky jeho formátu. Také naši milí polští spoluobčané v Kristu smejí říci: Je jedním z nás, protože naše pozemská vlast se stala také jeho vlastní. Znamením toho je dnešní svídnický biskup, profesor Dr. Ignacy Dec, přítomný spolu s mnoha kněžími a věřícími zde v Münstereu. Poněvadž hrabství Kladsko, pozemská vlast našeho blahoslaveného Gerharda Hirschfeldera, církevně patřilo do roku 1972 k arcibiskupství pražskému, je zde dnes mezi námi také nynější pražský arcibiskup Dr. Dominik Duka a my mu rovněž blahopřejeme k novému blahoslavenému mučedníkovi jeho arcidiecéze. V církvi jsme vždycky především dětmi Božími, sestrami a bratry Kristovými, a potom teprve příslušníky svých národů.

Když církev přistupuje ke svatořečení nebo blahorečení, neudělujeme žádnou církevní Nobelovu cenu, nýbrž

svědčí před Bohem a před světem, že svatost je možná a že my se smíme hlásit k blahoslavenému nebo svatému jako ke svému. Blahoslavený není národním hrdinou, nýbrž je to Kristův občan světa a nebe. „Vy však jste rod vyvolený, královské kněžstvo, národ svatý, lid patříící Bohu jako vlastnictví“ (1 Petr 2,9). Proto stojí dnes Gerhard Hirschfelder církevně a úředně před námi, ano mezi námi.

Jako křesťané patříme do Boží stupnice hodnot. Nejsme poslední mohykány! Nesmíme trpět menšinovým komplexem! Máme důvod ke skutečnému sebevědomí. Ne proto, že jsme zdatní lidé, ale protože je to náš Bůh, kdo se ukázal jako veliký v lidské slabosti našich svatých a blahoslavených. Litanie ke všem svatým jsou velkou slavnou kapitolou církve. A my se smíme cítit jako články této úžasné řady předků. „Svatost je cesta církve novým stoletím,“ napsal papež Jan Pavel II. ve svém proslulém apoštolském listu „Novo millennio ineunte“. A svatost je vždycky a všude možná. Nezapomínejme, že v Božích očích jsou normálními křesťany svatí, a ne průměrní.

Blahorečení Gerharda Hirschfeldera se jeví jako plod dvou předešlých let, Roku sv. Pavla a Roku kněží. Jako apoštol Pavel píše Gerhard Hirschfelder ve vězení, také se spoutanýma rukama a s nadšeným srdcem, své vyznání víry, a nelituje přitom sebe sama, ale všechny jeho myšlenky a touhy se upínají ke Kristu a k postavě kněze, aby byl všude plodným a přesvědčeným duchovním správcem. Výklady Gerharda Hirschfeldera o kněžství patří po dopisech apoštola Pavla k nejkrásnějším a současně nejpraktičtějším odkazům, jaké my kněží máme. Tady neplatí žádné společenské časové okolnosti nebo církevní pastorační poměry pro relativizování kněžského nasazení, nýbrž – mohli bychom říci – transfuzí přímo ze srdce apoštola Pavla je převáděna do srdcí kněží jeho apoštolská krev. Mohu nám kněžím co nejvřeleji doporučit prosté texty poznámek P. Hirschfeldera k Pavlovým listům a jeho rozjímání křížové cesty. V nich neznává nic povzneseného, pokryteckého, teoretického nebo strojeného. Je to kněžský život inspirovaný životem apoštola národů Pavla. Jím jsme vyprošťováni z veškeré malomyslnosti a nevěřičnosti a vpravováni do dlouhého a silného dechu apoštola národů. Jak říkají církevní otcové: „Cor Pauli, cor mundi – srdce Pavlovo je srdce světa“! Takto, s milujícím srdcem, žil mladý kněz Gerhard Hirschfelder ve vězení a potom v koncentračním táboře Dachau. Věděl, že ani vězeňské zdi, ani ostnatý drát nemohou omezit a uvrhnout do žaláře srdce hořící pro Krista. Děkujeme Bohu, že ho povolal, aby před ním stál, a že my můžeme sedmdesát let po jeho smrti být při jeho blahorečení. Amen.

+ Joachim kardinál Meisner, kolínský arcibiskup

Gerhard Hirschfelder se narodil 17. února 1907 v Kladsku (Grafschaft Glatz, Hrabstwo Kłodzkie). Zde studoval na gymnáziu, které ukončil v roce 1926. Po absolvování teologického semináře byl ve Vratislavi vysvěcen na kněze kardinálem Bertramem a v roce 1932 byl ustanoven kaplanem v Čermné (Tscherbeney), kde se věnoval především mládeži. Od roku 1933 se jeho práce s mládeží stávala čím dál více trnem v oku ideologii národního socialismu. V Německu se rozvíjely mládežnické organizace formované nacistickou ideologií, jako byly Hitlerjugend a Bund Deutscher Mädchen. Gerhard Hirschfelder, který si byl vědom nebezpečí nacistické ideologie a jejího zhoubného vlivu na mládež, začal být sledován policií. Obsah jeho kázání byl často důvodem pro předvolání k výslechu. V roce 1939 byl přeložen do Habelschwerdtu, kde se opět věnoval práci s mládeží. Organizoval poutě do Vamberka a k Panně Marii Sněžné, kterých se účastnily tisíce mladých lidí z celého Kladska. V Habelschwerdtu se v té době stalo, že kdosi zohavil dřevěnou sochu Krista, sousoší Nejsvětější Trojice a Panny Marie. V neděli po této události kaplan Hirschfelder ve svém kázání řekl: „Ten, kdo chce víru v Boha vyrvat mládeži ze srdce, stává se zločincem.“ Tato slova byla důvodem jeho zatčení. Od 1. srpna do 15. prosince 1941 byl vězněn v kladské pevnosti, kde napsal svou křížovou cestu. Z kladského vězení byl poté transportován do koncentračního tábora Dachau, kde na následky týrání, podvýživy a celkového vysílení 1. srpna 1942 ve věku 35 let zemřel. Pohřben byl na čermenském hřbitově. Tam se po pádu komunismu každoročně sjíždějí čeští poutníci, aby společně s dnešními polskými obyvateli, ale i poutníky z Německa slavili eucharistii a modlili se u hrobu čermenského kaplana.